

uit grote steen, afkomstig van afbraak. Dit gebouw heeft plaats moeten maken voor de tuin en het afbraakmateriaal is opnieuw benut voor de bouw van de tuinmuur, die aan de noordzijde ongeveer 0.56 meter breed is; ook de zuidmuur van het gebouw is vervangen door een tuinmuur van 0.56 meter dikte. Onder het metselwerk is hier echter nog de brede houten fundering van de oorspronkelijke muur aanwezig. In de noordelijke helft van de tuinmuur was tussen de stenen in een zestiende eeuwse haardsteen verwerkt. Hieruit en uit het feit dat op de tekeningen van Roghman de tuinmuur voorkomt mag geconcludeerd worden dat een later aanbouwsel bij de verbouwing van het kasteel gesloopt is en de tuin aangelegd.

Het verdwenen bouwwerk kan een schuur zijn geweest, gebouwd in de zestiende eeuw, toen het kasteel vermoedelijk bewoond werd door pachters en het met de er vanouds bijbehorende $20\frac{1}{2}$ gemet land een agrarisch bedrijf vormde.

De vraag blijft echter waar deze grote partij kloostermoppen vandaan is gekomen. Het oorspronkelijke kasteelcomplex bergde binnen zijn muren geen stallen en het is zelfs de vraag of een ruiter te paard de smalle poort kon passeren. Het was tevens gelegen op goed twintig minuten gaans van het dorp Poortugaal, zodat het voor de hand ligt dat er oorspronkelijk stallen, schuren en bedrijfsgebouwen bij gelegen hebben. Op een tekening uit de achttiende eeuw is links van de toegangsbrug een boerderij aangegeven, tegen de slotgracht gelegen, en aan de rechterzijde bij de Slotsedijk een poortgebouwtje. In 1817 is er nog sprake van een tuinmanswoning.

Inderdaad ligt in de tuinderijen tegenover de vroegere ophaalbrug een grote ronde 'bult', waarin niet alleen veel scherven voorkomen, maar ook bij verschillende graafwerkzaamheden o.a. in 1927 kloostermoppen aangetroffen zijn ¹⁴). Deze bult duidt de plaats aan van de vroegere voorburcht, die gezien het zeer weerbare karakter van het hoofdgebouw eveneens versterkt geweest zal zijn. Toen in de zestiende eeuw het kasteel meer als agrarisch centrum dan als herenhuis gefungeerd heeft, zal een deel van de voorburcht gesloopt zijn en het afkomende materiaal gebruikt voor de schuur tegen het hoofdgebouw.

De aardewerkvondsten tijdens de opgraving bestaan uit materiaal, waarvan het oudste omstreeks 1300 dateerbaar is. Naast enkele